

III.

ADATTÁR.

1.

Kivonat Teleki Mihálynak 1683 június 25. napján kelt végrendeletéből.

„Amint hogy halálomat is Isten hol rendelte, úgy temetésem is hol léssen, azt nem tudhatom, abból is valamit Isten felőlem elrendelt, legyen az ő szent akarata; ha Isten ő Felségének úgy tetszik, vadak, madarak gyomrai legyenek koporsóm, úgy is sok régi vitéz emberek formájok szerint léssen temetésem. Ha pedig úgy tetszik ő Felségének, szerelmesim temessenek el, lelkek idvességére kérem, s hozzám való igaz szeretetekre, sőt a Jesus Christus kénszenvedésére kénszeritem, az *én temetésemre semmi pompát ne üzzenek, koporsómát kívül veres vagy fekete bakacsinnál egyébbel bé ne vonják, egy néhány vas szeggel megszegezvén, hogy a szél el ne fujja. Testemre se adgyanak semmit egyebet, hanem a miket magam össze csináltattam, s magammal is szoktam hordozni: ha pedig ez valami formán elveszne, vagy tőlem távul esnék: egy inget, lábravalót adatván reám, egy tiszta lepedőbe betakarván, tegyenek a koporsóba. Czimereket, chártákat egyet is ne csináltassanak, se koporsómra, se lovakra, se egyébire semmire: vagyon nekem fekete bársonyom, mind bakacsinyom, lovakra való, azokkal szintén béérik; zászlót is ne írassanak; egy szóval az én temetésemre semmit ne költsenek: átkozott legyen, aki különben cselekszik“.*

(Eredetije a gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában, 8953. sz. a. diplomatikai osztály. Ennek, szintén eredeti, másik példánya 9152. sz. a. Egy későbbi káptalani hitelesített másolat 9151. sz. a. Vér Judit végrendeletének másolatával. Megjegyzendő, hogy Teleki Mihály 1683. évi végrendeletére ugyanazon évben fejedelmi consensus is nyert.

Vér Judit végrendelete 1701-ben, Kis-Asszony hava 8-ik napján kelt, Gernyeszegen, melyben hivatkozik férjének 1683. Szent-Iván hava 25-ik napján kelt végrendeletére. Mind a fejedelmi beleegyezés, mind Vér Judit hivatkozása s a káptalani másolat igazolják, hogy Teleki Mihálynak ez volt az utolsó végrendelete. Teleki Mihálynak 1681-ből a 9150. sz. a. még egy végrendelete őriztetik, melynek a temetésére vonatkozó rendelkezése teljesen ugyanazon szövegű, mint az 1683. évi.

Teleki Mihályné, Vér Judit asszony végrendelete teljes egészében fentartja férjének rendelkezését. A saját temetésére vonatkozólag semmi említés sincsen. Későbbi vagy korábbi végrendeletét nem ismerjük. Ez az 1701. évi:9006. dipl. sz. a. van.)

2.

Gernyeszeg, 1690 augusztus 12.

Teleki Mihálynak hadba indulásakor a gernyeszegi jószágához tartozó gazdasági tisztektől vett kezeslevele.

Én, ez ide alább subscribálandó személy, esküszöm az élő Istenre, ki Atya, Fiu, Szentlélek, teljes Szentháromság egy bizony örök Isten, a bol-

dogságos Szűzre s Istennek minden szenteire: Mivel hogy az én uram, tekintetes *Teleki Mihály* uram ő kegyelme gernyeszegi házától távozik és az üdö úgy hozván, római császár, kegyelmes urunk ő felsége szolgálatjára táborra is megyen, minthogy engemet is több szolgálai között itt gernyeszegi házánál hagyott, annak okáért mindenekben ő kegyelmének, ő kegyelme szerelmes házastársának, tekintetes nemzeti *Vér Judit* asszonynak ő kegyelmének, szerelmes gyermekinek igaz, hűséges, tökéletes szolgálók lések, jóakarójoknak jóakarójok, ellenségeknek ellenségek. És mint-hogy ő kegyelme római császár ő felsége igaz hive, az ő felsége szolgálatjában foglalatoskodik, ő felségének is minden ellenségének ellensége leszek; se törökkel, se tatárral, se *Tököly*vel, semmiféle nemzetből álló ő felsége és kegyelmes fejedelmünknek uram ő kegyelme s szerelmesi ellenségivel edgyet nem értek, nem tractálok, sem czimborálok, annál inkább semminemű árultatásnak nemében nem elegyitem magamat és az én hitem s kötelességem mellől el nem állok; valakik és valami árultatásra vagy hűség-telenségre csak hajlandóknak lenni eszemben vennék is, annál inkább valamit practikálni, ő kegyelmének vagy belső emberének megjelentem, sem ígérettel, sem adománnyal, sem ijesztéssel, félelemmel, sem reménységgel nem gondolván, ő kegyelmek szolgálatjok mellől el nem állok; az ő kegyelmek gernyeszegi alkalmatosságait s házait fejem fennállásáig oltalmazom; ha ellenkezőt cselekedném, halállal büntettessem, kedvezés nélkül. Az kit ő kegyelme előmben rendel, megbecsülöm, szavát fogadom. Isten engemet úgy segélyen és úgy adja lelkem üdvességét. Ezen reversálisom penig mindaddig tartson, míg ő kegyelmek fel nem szabadítanak.

Gernyeszeg, 12. Augusti, 1690.

Stephanus *Kovács*, provisor, m. p. (P. H.)

Császár Ferencz, m. p. (P. H.)

Beréthej Mihály, m. p. számtartó. (P. H.)

János deák, kulcsár, m. p. (P. H.)

Coram nobis:

Stephano *Rácz*, m. p. (P. H.)

Botos Mihály, m. p. (P. H.)

Andrea *Hegyesi*, supremo judicialium comitatus Thordensis, m. p. (P. H.)

Nicolao *Görög*, alterius vicecomes comitatus Thordensis, m. p. (P. H.)

Stephano *Hidy*, m. p. (P. H.)

Casparo *Paunan*, m. p. (P. H.)

Kívül, ugyanazon írással: 1690. Gernyeszegi magyar tiszték reversálisja.

(Rácz István frásával irt eredetije egy iven: a Széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában, gróf Teleki Sándor osztálya, 1690. évi okiratok.)

3.

Törösvár (?) 1690 augusztus 21.

Teleki Mihály utolsó levele feleségéhez.

Édes feleségem.

Az ellenség jű, mi is Istent híván, segítségéből ellene megyünk. Az küvári udvarbírónak írj szívem, jűjön be. Az butorokat,¹ szekeres lovakat vigye ki Kúvárbán. Az több lovak ellehet[nek] ott jó vigyázással. Az szentpéteri marhákat elébb másokénál nem kell megindítani, de másokénál utóbb se maradjanak velek. *Kemény, Kendeffi, Bánfi, Alsó* uramék siessenek.

¹ Butor = butyor = podgyász.

Leányimat, fiaimat, unokáimat köszöntöm. Az Istennek kegyelme az, a ki megtart, oltalmában ajánlok lelkeim benneteket. 21 Augusti 1690.
Tied édes szivem míg él

Teleki Mihály mpr.

Ez leveleket, szivem, tartsd (?) meg.

Czíme: Az én szerelmes feleségemnek, édes kedves Vér Juditomnak.¹

(Mindvégig sajátkezű eredetije az Erd. Nemz. Múzeum levéltárának gróf Kemény József gyűjteményében.)

4.

Zernest és Tohán közötti csatatér, 1690 augusztus 22.

Madách Péter főkapitány patense az erdélyiekhez.

Én *Madacs* Péter méltóságos fejedelem *Thököllyi* Imreh kegyelmes urunk ő Nagysága edik (így!) főkapitánya, adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik ezen patenslevelemben, hogy már Isten kegyelmességéből tegnapi ellenségünken győzedelmeskedtük (!), *Hajzer* is több officerieivel kéznél vagyon, az *úr Teleki uram is elesett több főrendekkel edgyütt*. Azért minden renden lévőket ezen patens-levelem által intem innen a harczról elszökött, s mind másutt is az hol németet érhetnek, el ne mulassák persequálni s megfogni és ide táborunkba hozni, jó idején magát insinuálni és mivelünk az országnak megmaradására s jóvára edgyetérteni, jeleül; aki ide akar jőni fejr zászlóval jűjjen, nem léssen bántása senkitül, sőt, ha kívántatik: salva guardiak is adatnak és minthogy a hosszas útban a victualék igen elfogtanak (!), minden helyekbül küldgyenek bizonyos számú élést. Külemben cselekedvén, tűzzel-vassal rajtatok megyünk és ha hódolni nem akarnak egészben elpusztíttatnak s elraboltatnak, melynek okai kigyelmetek maga léssen. Ezzel Isten legyen kigyelmetekkel. Iratott Zernyest és Tohány közzet, az meglett harcznak helyén, die 22 Augusti anno 1690.

Idem qui supra

Petrus Madacz.

Kívül: Ezen patens-levelem falúrül-falúra küldgyék minden helyekre.

(Egykorú másolat a gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában, ifj. Bías István levéltárnok gyűjtéséből.)

5.

1690 augusztus 21 — 1691 februárius 22.

Kivonatok Czegei Vass György naplójából.²

A 92. lapon: Augusztus, 1691. „21. Társzekerünket megindítván magunk is az *úr* után indultunk és Radnóton, az háló helyen értük ő nagyságát.

Anno 1690, die 21. Augusti esett nagy változás, jaj, mely nagy kár szegény hazánkon, mert elveszett és elesett szegény megnyomorodott ha-

¹ E nehezen olvasható levelet dr. Gergely Sámuel, a Teleki Mihály levelezésének szerkesztője is szíves volt átnézni és javítani.

² Czegei Vass György és Vass László Naplói 1659—1739. (Közli Nagy Gyula Magyar Tört. Emlékek. Bpest, 1896.)

zánknak és hazánkban lévő majd csak nem elpusztult ecclesiánknak amaz nagy oszlopa, a nagy hírrel, névvel minden nemzetek között tündöklő nagy tekintetű úr, *Széki Teleki Mihály*. Sam. 4: 7. 22. Jaj minekünk, mert nem esett ezelőtt ilyen dolog: elvétetett Izraeltől az dicsőség.¹

Volt ezen harcz Töröcsvárán alól Zernyest és Tohán között, holott feles német és magyarság is esett el, kik között Kun István uram is elesett; német generál és urak közül is felesen; Haiszler generál és Marchis Doria fogságban estek; Magni generál, Norger² és Rejtin többekkel együtt elesetek.

22. (Augusti) felkerestetvén az szegény elesett úr testét, megmosogatván az vértől, eleiben vitték Tökölyi ő nagyságának, és csak egy közösleges koporsóban tévén, megengedetett, hogy testét feleségének és gyermekinek kezekhez vigyék.

23. (Augusti) Fogarasban vivén, tisztességes új koporsót csináltatott az úr *Bethlen Gergely* uram, és az testet az más koporsóból kivéven ismét szépen megmosogatták, és tisztában öltöztetvén, köntesben Görgény felé indították; volt az testtel Komáromi János uram.³

111. *lapon*. „Ez ezerhatszáz kilenczven esztendőnek minden részeit részek szerint előszámálnom, mint eddig való írásimban, nem szükség, mert mi nekünk szegény erdélyieknek felettébb nyomorúságosok és keservesek voltak, mert egész télen az német nemzetnek az nagy portio adásában és felszedésben nyomorgottunk, az mely is csak kész pénz egy kapura reá ment háromszáz forintokra, és sok egyéb bor, buza, vágómarha s az többi. Tavaszfélt⁴ az mi jó kegyelmes urunk Apafi Mihály meghalván, melynek halálával reánk áradának minden nyomorúságok s veszedelmek, mert Tökölyi uramnak adván az török császár az erdélyi fejedelemséget, mind szünetlen azon mesterkedék, hogy bájöhessen ez hazában; az mint hogy feles hadakkal törökkel, tatárral bé is jöve Töröcsváránál, és 21. Augusti megharczolván, az mieinket soká árúztatások miá meg is veré; az mely harczban el is esék amaz nagy hírű s minden nemzeteknél nagy tekintetben levő úr, *Teleki Mihály*, melynek [112.] elestin ez haza is oly nagyot esék, hogy már még csak az maga megmaradására szolgáló dolgokat is alig tudja kigondolni, annál inkább az nagy méltóságok előtt promoveálni s magának szolgálni. Ezt meghallván az Badensis fejedelem egész ide alávaló császár ő Felsége ármádájával ez hazában bájöve, az mely is nem kisebb prédálást s pusztítást töttek az hol jártak, mind az kruczkok (!), és ekkor kezdődék közöttünk itt Erdélyben az labancz és krucz nevezet; és bájérkeztvén az Badensis, Tökölyi uram felé közelgetett, ki is akkor Keresztényszigeténél gyűlésezett.⁵

123. *lapon*, (1691. febr.) „19. Feleségemet, hugommal együtt az szegény úr, *Teleki Mihály* uram temetésére indítottam, mivel magam németekkel való bajoskodásim miatt nem mehettem.

20, 21. Februarii. Az lovas németekkel volt bajoskodásunk.

22. Februarii. Temették az szegény úr *Széki Teleki Mihály* uram testét Gernyeszegen. 2. Samuelis 3: 34.⁶

¹ Sámuel első könyvében.

² Noirquermes.

³ V. ö. Cserei M. Hist. II. kiad. 203. l.

⁴ Tavasz-félt: *medio vere*. Nyelvt. Szótár. I. 797.

⁵ Szept. 15—29.

⁶ Úgy vesztél el, amint szokott ember elveszni az álnok ember miatt.

6.

Görgény, 1690 augusztus 18—27.

Teleki Mihály holttestének Görgény várába történt szállításáról.

(Kivonatos másolat özvegy Teleki Mihályné Vér Judit görgényi uradalmának gazdasági számadásából.)

„Anno 1690. die 18. Augusti. Érkezett az asszony cselédestül Gernyeszegről Görgény várába.“

„Dominica 14 trinitatis, a die 27 Augusti ad 2. Septembris erogált victualék.“

„Üdvezült úr teste mellett levőknek tyukot, nro 3. Megvert németeknek őszi sajtot erogáltam, nro 8.“

(Eredetije a széki gróf Teleki-nemzetség levéltárában: gr. Teleki Sándor-oszt. 1690-i okiratok.)

7.

1690 szeptember 10.

Komáromi János levele Vér Juditnak.

Visszajött sok félelem és veszedelem között. A reá bizottakat nem feledte, de mindent meg nem írhat, — nem lehet. — Többen ígérték jóakarokat az árvákhoz. Alkalmazkodják a helyzethez, miként ő nála jártakor mondta. A fejedelem (Thököly) elég kegyelmes mindenben.

(Marosvásárhelyi gr. Teleki levéltár, missilis osztály 882.)

8.

Leblek (Lebnek!) mellett. 1690 szeptember 11.

Komáromi János Vér Juditnak.

Megérkezett, visszajött Thökölyhez. Kéri a Bethlen Gábor—II. Rákóczi György-féle békekötési okiratokat. A fejedelem rendeletet adott ki, hogy a Teleki-féle jószágokat ne pusztítsák. Kedveskedjék lovakkal Thökölynek, mert hadakozó lévén, többet nyomnak nála a jó paripák, mint az arany és ezüst. Vigasztalja.

(Gr. Teleki levéltár, miss. oszt. 882. sz. a.)

9.

Roszcúr mellett, Keresztyénsziget között. 1690 szeptember 21.

Komáromi János Vér Juditnak.

Thököly kész volt a kegyelmességre; látszik abból, hogy *Teleki* testét a csatamezőn felkerestette s kiadta, jószágait fel nem prédálták, el nem égették, noha egynehányan szorgoztatva kérték. Mutassa közeledését Thökölyhez. Gondoljon árváira. Thökölyt a három nemzet már fejedelemmé választotta s így azok ellen fordulhat, kik kegyét nem keresik.

(Gr. Teleki levéltár, miss. oszt. 882.)

10.

Keresztényszigetnél. 1690 szeptember 24.

Komáromi János levele Vér Juditnak.¹

Eljövetele után halotta, hogy mocskolják. Állítják róla, hogy Vay Mihálylyal a harczon elfogatták magokat. „Mikor az szegény úr testét oda vittem: ki kémnek, ki követnek mondott és az a mi legkeservesebben esett, még az úr, Bánffy Pál uram is lövöldözésre, fővételre sententiázott“. „Bizony én, hogy az szegény urat s Kegyelmeteket annyit szolgáltam, fejemet szegényért utolsó szükségében is halálra vettem, sőt ha mi Vayi Mihály urammal nem lettünk volna, az testét is szegénynek az égi madarak ették volna meg és ha feltámadhatna, elhiszem, szegény, hogy bizony nékem nem áruló, hamis, kém, követ nevezettel, lövöldözéssel, fővétellel fizetett volna: bár féljenek ő Kegyelmek az Istentől“.

(Gr. Teleki-levéltár, miss. oszt. 882. sz. a.)

11.

Keresztényszigeti tábor. 1690 szeptember 24.

Vay Mihály Vér Juditnak.

Leesett a lóról. Egészsége megromlott. A táborigintóját küldje el számára. Mentetgetőzik az ellene indított vádak ellen.

(Gr. Teleki-levéltár. Miss. oszt. 882. sz. a.)

12.

Szeben, 1690 november 18.

Keresztesi Sámuel levele Vér Juditnak.

Karaffánál járt. Teleki Mihályt igen sajnálja s szolgálatait felajánlotta.

(Gr. Teleki-levéltár. Miss. oszt. 226. sz. a.)

13.

Örményes, 1690 deczember 1.

Bánffy György levele Vér Juditnak.

„Az mi illeti szegény bátyám uramnak temetését, hitesse el magával, valami én rajtam áll benne, ez mostani időnek mivolta engedi, azon igyekezem s másokat is arra inducálok, tisztességesen légyen szegénnek eltakarítottása; meg is érdemli szegény, mivel ő sokakat takarított el tisztességesen.“ (A többi lényegtelen.)

(Gr. Teleki-levéltár. Miss. oszt. 219. sz.)

14.

Fogaras, 1690 deczember 2.

Vajda Péter levele Teleki Mihály özvegyének, Vér Juditnak a Teleki Mihály halálos sebeiről és holttestének elszállításáról.

Alázatos szolgálomat ajánlom Kegyelmednek édes asszonyom, nénem. Istentől Kegyelmednek üdvességes hosszú életet kívánok.

¹ Más kezével, csak az utóirat az övé.

Édes asszonyom, néném, az Kegyelmed írása szerint elküldöttem *Kercesorára*; el is jött az számtartó. Az vetést, az mennyire való föld volt, bevetették, mivel *Horvátné* asszonyom bevettette egy darab földét, az jobbágyok is egy néhány darab földet, az mint mongya. Meghattam, édes asszonyom, néném, hogy az jószágot szolgáltatassák mód szerint, az mi szükséges az házhoz.

Ugy látom, az felső szállásról ki kell hordani az fegyvereket az alsó boltban. Én ott leszek mindaddig, míg lehorgyák. Tíz öreg puskát az ebédlő palotából adott volt ki az úr az németeknek; azok közül van oda kettő. Édes asszonyom, néném, úgy látom, csak az Isten az árváknak gyámola. El sem hagyja, mivel fogadása tartja ő felségének.

Az üdvezült úrnak ő kegyelmének testén feles sebek voltak. Míg felöltöztették is ott voltam. Az nyakán jobbfelől egy nagy vágás vagy onnét az fején hátul; balfelől az fején egy nagy, az ábrázatján is négy vagy öt helyen elmarczongva. Az hátán is volt egy szúrása, vagy lövés volt, az jobb karján egy és három ujján nagy vágások voltak. Egyéb hejánosságát nem látám az sebeken kívül; azokat is beragasztottam. Az koporsó egészen megöntve,¹ bevonva materiával, hársfából² (így!) csinálva. Az szekérre magam tétettem. Lovakat az szekér eleiben magam hozattam az városról, kin Sárosig vitték; gyalogat is melléje attam. Édes asszonyom, néném, az mint tisztességesen tuttam, úgy igyekeztem elindíttatni szegénynek testit.

Ezeknek utána az Úristennek gongyaviseleése alá ajánlom édes asszonyom, néném.

Fogaras, die 2. X-bris, 1690.

Kegyelmednek engedelmisséggel szolgál szegény atyjafia,

Vajda Péter, m. p.

Kívül: Tekéntetes nemzetes árva Vér Judit asszonynak, nekem édes asszonyom, nénémnek ő kegyelmének adassék.

(Egészen sajátkezű eredetije a Széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában: miss. oszt. 219. csomag.)

15.

Balázsfalva, 1690 deczember 3.

Naláczy István levele Vér Juditnak.

Vigasztalja, de körülményeinél fogva a temetésre nem mehet. Menteti magát Gyurka fia betegségével. Mihelyt ideje engedi, — ellátogat. (Gr. Teleki-levéltár: Miss. oszt. 219. sz.)

16.

Balázsfalva, 1690 deczember 4.

Pataki István levele Teleki Mihály özvegyének, Vér Juditnak a Teleki Mihály temetésére teendő intézkedésekről.

Tekintetes uriaszony, nekem jó asszonyom.

Isten 5 szent felsége Kegyelmedet gyámoltalan árva állapotjában meg-

¹ T. i. beszurkozva.

² Valószínűleg: hársfa.

szánván, tovább való keserüségtől mentse meg és haragja után atyai jó kedvét s vigasztalását bü mértékben mutassa Kegyelmedhez!

Kegyelmed szomorú s megsebhett szívvel írt levelét nagy becsülettel vedtem (így!). Szívemnek bizony megindulásával olvastam. Az szegény úr tisztességes eltemetése felől magunk is eleget beszélgettünk mi, annál inkább a Kegyelmed levele s ez iránt való nagy istenes szorgalmatossága arra indít bennünket, de mind az úrral, tekintetes *Naláczi* urammal s *Nagyári* urammal is edgyütt beszélgetvén, csak arra mentünk, nem disponálhat Kegyelmed elébb arrul, se mi nem tanácskozhatunk, valamig az szegény úr testamentumát nem látjuk, mert én úgy hiszem, lesz ott ellenkező azzal, amit mi rendelnénk, amint az szegény úr megunta s megutálta volt ezt a világot és amint nagy elméjével általlátta halála után következhető dolgokat. Az is úgy látszik illendőnek, hogy elébb az szegény üdvözült fejedelmet temessük el s onnan menvén, fogjunk az szegény úr eltemetéséhez. Tiszteletes *Nagyári* uram ajánlja Kegyelmednek alázatos szolgálatját és valamiben tud szolgálni az szegény úr utolsó tisztességének megadásában, szomorú, de kész szívvel cselekeszi. Úgy látom, az úr is, *Naláczi* uram egész teljes indulattal vagy on ez iránt mind Kegyelmedhez s mind az szegény úrhoz. Az időnek penig akadályi nem hogy kisebbednének, de naponként nevedednek. *Kolosvárrul*, mihent ki lelete jüni, siettünk eljüni, félvén, ott ne rekessen a török, ki feles számmal s nagy szándékkal igyekezett mindeddég bėjüni; most is sietnénk *Fogarasban* menni, mert azon rossz hír nevededik. Ide úgy írják, a töröknek nagy tábora van. A *Nyírséget* elrablotta, *Margitát* s egyéb helyeket, *Debreczenben* tizezer ment quartélyra. *Váradon* innét felesen gyült tábora, ki béigyekezik. Az úr, *Betlen* Miklós uram az elmúlt héten az asszonyt s cselédit beszállítá *Szebenben*, előttünk majd protestálván, ha mi kárunk leszen. Bizony, mi is itt nagy szorgalmatosságba vagyunk s holnap talám *Fogaras* felé indulunk. Látom, *Naláczi* uram mennyit busul az úrfi, *Naláczi* György uram betegségén, mely miatt kéntelenítettik elmaradni tülünk ő kegyelme, melybül Kegyelmed által láthatja, nincsen annak semmi alkalmatossága, hogy Kegyelmedhez mehessünk. Azt Isten tudgya, mely igen kívánnám én, de egyéb aránt is bizony jobb alkalmatossággal vagy on ott a praepceptor, mint én ebben az udvarban az én nagy nyomoruságomra jutott házamnépével s magam iránt is. Immár Isten *Fogarasban* vivén, ha azt is el nem veszjtük, s ott gyülés lévén, ott kell végezni mind az szegény fejedelem s mind az szegény úr eltemetése felől, ha az idő jobban fel nem zavarodik. Akkor, noha Kegyelmed is feltalálta, kik praedikálnak s órálnak, onnat megírjuk. Chartát mind a három collegiumnak kell írni, mert szegény úr mind a háromnak patronussa volt. A felől *Dési*, *Némethi*, *Komáromi* uraméknak irasson Kegyelmed, hadd legyen készen, de ki ne nyomtassák hír nélkül. *A dolog, hogy mind a charták titulussa s mind az órátiók szebben lehetnének, az szegény úr, amint maga leírta életének dolgait, jó volna azt felkeresni s meglátni*, hiszem ha mi arra oly dolog van benne, kit nem jó kiterjeszteni, azt az ember kihagyhatná. Olyan órationak kellene edgyiknek lenni, aki életének historiáját írná le s erre is szükségesnek látom meglátni a maga dispositioját a testamentumban. Az embereknek változásain ne törődgyék Kegyelmed annyit, azt az szegény úr maga által látta s megmondotta sokszor, s úgy is van sorsa mindenkor a nagy országos dolgokban forgó embereknek. Sok ága, boga

van a mostani dolgoknak, nem sok tudgya azt itelettel felérni, azért némelyek tudatlanságbul s a dolognak nem értésébül, némelyek gonoszságbul tesznek balitéleteket: nemcsak Kegyelmed ez iránt, de mások is vadnak, akik szenyvednek. Az én alázatos állapotom szerint én érzem s tudom, hogy az szegény úr halálának kárát koporsóig fogom szenvedni; csak mégis erősítse Kegyelmed szívét az emberek és e világ dolga iránt, Istenre hadván a dolgot, mert az emberek iteletivel senki nem bír. Ha az emberek változásin törődik Kegyelmed, mindennap új sebet vehet s maga lelki csendességét elrontja, szive bosszuság szenvedésének keserűségével eltelik, Istenét sem szolgálhatja, a mely mindennél nagyobb kár lesz. Isten Kegyelmedet békességes türesemnek lelkével áldja meg és ily keserűségében való lelki áldozatát kedvelje.

In *Balásfalva*, die 4. Decembris, anno 1690.

Kegyelmednek igaz kötelességgel s hűséggel szolgál,

Pataki István, m. p.

P. S. *Havasalfölde* felől is nem egész bátorsággal vagyunk. *Tököllyinek* a *Dunán tul* azért nem adtak quartélyt, hanem innen, hogy annál inkább béigyekezhessék, kétfelől már igyekeztvén. Isten oltalmazza az szegény hazát újabb veszedelemtül. Ezeket a hireket az úr, *Nalácsi* uram akarattjából is irtam Kegyelmednek. Isten Kegyelmedet egész úri házával s árváival kegyelmes oltalmazó szárnyai alatt rejtse el. Az üdő azért teli hideggel beállván, ugy reméljük, megfogódnak a gonosz szándékok. Az urfiakat Kegyelmed taníttassa, mert ha magok* s virtusával az szegény úr

Kívül: A néhai méltóságos úr, *Teleki Mihály* özvegyének, tekintetes *Vér* Judith asszonyinak, etc. nekem jó asszonyomnak, patronámnak ő kegyelmének adassék.

(Sajátkezű eredetije egy iven, a széki gróf *Teleki-nemzetség* marosvásárhelyi levéltárában, missilis osztály, 219. sz. csomagban.)

17.

Fogaras, 1690 december 15.

Apor István levele Vér Judithhoz.

Felajánlja szolgálatait. Amiben kell, segíteni fogja, csak parancsoljon vele.

(Gr. *Teleki-levéltár*. Miss. oszt. 226. sz. a.)

18.

Hely és év nélkül. (1690 vége körül.)

Pohárnok János folyamodványa Vér Judithhoz.

Kéri fizetésbeli restantiáját s megemlíti, hogy ő adott *Teleki Mihály*-nak egy kardot is s mikor a táborban volt, vett neki „újságban“ öt dinnyét. Ő szenvedett mellette a táborban.

(Gr. *Teleki-levéltár*. Missilis oszt. 226.)

* A kipontozott helyek az eredetiből kiszakadtak.

19.

(1690 végéről.)

Vér Judit levelének töredékéből.

„Az testamentumát *Mihály* fiam adgya meg az úrnak, *Nalácz*i uramnak, melyet ú kglme szakasszon fel, olvassa el, lássa ú kglme, ha kivel szükség közleni, közölje aval; ha nem szükség: ismét pecsét alatt hozza hozzám *Mihály* fiam. Az lelkem édes uram tisztességes eltakarítására kell kérni az urakat ú kglmeket. Mutassák ségétttő jóakarátjokat. Meg kell mondani az körül itt való nehézségeket, hogy temetésének ideje ahoz képest határozódhassék. Az volna kívánságom, ha az én Istenemtől megnyerhetném, hogy gyermekim édes jó attyok eltakarításán jelen lennének. *Kendefiné* leányom tegnap betegedék meg. Az felkelésének ideje, ha Istennek úgy tetszik, 6 hét. Következik utána *Keményné* leányom betegedése 3 vagy legfeljebb 4 hétre.“

(Gróf Teleki-levéltár, Teleki Sándor-féle osztály, missilisek.)

20.

*Kolozsvár, 1691 januárius 4.**Bánffy György levele Vér Judithhoz.*

Édes Asszonyom, Ángyom!

Kegyelmed levelét becsülettel vöttem. Szegény bátyám uram temetése felől tött dispositioját látom. Mivel szegény átok alatt tötte azon dispositioját, nem tudom, ki jovalhatná kegyelmednek, másképpen cselekedgyék, mint szegény maga rendelte; csakhogy már szegény fegyver miatt halván meg: veres egyetmás kívántatik az lovakra is, nem fekete. Öltötett ló kívántatik egy veres bársonyos, egy veres bakacsinos, szerszámmal három ló; negyedik egy szerszámos paripa. Már az szekeres lovakat, kin az testet viszik, mivel vonassa be kegyelmetek: arra is veres kívántatik. Az én tetszéséből csak veres bakacsiny leszen; egyébaránt mint kegyelmeteknek tetszik. Temetése szegénnek *Germeszezen* is szintén úgy meg lehet, mivel arrul nem látók irását szegénnek; másik: az mostani üdőben távul is vagyon *Szentpéter*. Napjárul penig az temetésnek az országban tekergő curucok miatt nem tudom mit irjak, mert ha idején leveleket bocsát kegyelmetek ki: nem hiszem az curucok ha öszve gyűlhetnek, reánk ne jőjjenek; hanem ha németeket kéretnek *Veteranyitól* kísérni, az penig kegyelmeteknek költségében telnék. *Fogarásban* is az mely urak, főrendek vannak, az gyűlésig (mely is úgy hiszem, nemsokára meg lesz) várakozni kellene. Kegyelmetek az alatt készülnének hozzá az temetéshez; az gyűlésből osztán indulnánk meg, mennénk egyenesen *Görgénben*,¹ temetnők úgy el szegént. Nekem ez teccenék; egyébaránt kegyelmeteknek az mint fog tecceni, úgy legyen. Részemről én bizony azon igyekezem, mentül tisztességesebben lehessen szegénnek eltakarittatása. Az mi illeti az fogarasi dolgot, semmit benne sem nem hallottam, sem bizony nem tudok. Egyébaránt nem gondolom *Bethlen* Gergely uram kegyelmeteknek szánszándékkal igyekeznék vétetni. Egyébaránt Isten oda vivén s kitanulván az dolgokat, azon igyekezem, megorvoslód-

¹ Görgényszentimre.

gyanak. Kegyelmetek nekem bizvást parancsoljanak, az miben tudok, kegyelmeteknek jó szívvel szolgálok és maradok

Kolozsvár 4 Januárii
1691.

kegyelmetek kész szolgája
Bánffi György mp.

Czim: Tekéntetes nemzetes Vér Judith asszonnak, jóakaró asszonyom, angyomnak ő kglmének adassék.

(Eredetije a széki gr. Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában. Missilis osztály 226. sz. a.)

21.

Fogaras, 1691 januárius 4.

Nagyari József Vér Judithhoz.

Mindenre kész, de fél, hogy tehetetlensége miatt a nagy alkalmatosságnak meg nem felelhet és nem akarja, hogy Telekiné megbotránkozzék. Láta a Teleki végrendeletét, mely minden temetési pompát kizár. Hízlekedő dicséreteket nem kell csinálni, „felsőbb ember volt, hogy sem az mi gyenge nyelvünkkel dicsérhessük.“ Vigasztalást kíván.

(Gr. Teleki-levéltár. Miss. oszt. 226. sz. a.)

22.

Kolozsvár, 1691 januárius 4.

Székely László levele Vér Judithhoz.

A temetés jó lett volna Szentpéteren, „de az mostani téli időre való nézve bajos alkalmatosság; de hiszen Gernyeszegen is megáldotta Isten az földet.“ Ha egészsége engedi, oly nagy úr temetésére eljön.

(Gr. Teleki-levéltár. Miss. oszt. 226. sz. a.)

23.

Fogaras, 1691 (tévesen 1690 van!) januárius 5.

Pataki István Vér Judithhoz.

„Ha a temetésnek külső tisztessége leszen csak *Gernyeszegen*, úgy két praedicatio, két oratio kell.“ A praedicatiók és oratiók kinyomatását *most nem ajánlja!* A verses búcsúztatót sem. Nem illik az a boldogútt úr méltóságához.

(Gr. Teleki-levéltár, miss. oszt. 226. sz. a.)

24.

Hely nélkül, 1691 januárius 8.

Inczedy Pál Vér Juditnak.

Ezután is szolgálatában marad.

(Gr. Teleki-levéltár, miss. oszt. 226. sz. a.)

25.

*Görgény, 1691 januárus 11.
Vér Judit levele Benedeki Istvánnak.*

(Kivonat.)

„Isten áldgja meg Kegyelmedet!

Már megírtam vala levelemet, hogy Récsei uram érkezék. Értem, hogy az én szent péteri marháimat hajtották Ujj-Faluban. Immár oda kellene Kegyelmednek menni Bozo Jánossal. Konyhára valót kellene vagy harminczat választani belőle s azt ide kell hajtani.

Kegyelmed vegyen *tizen nyolcz vég fekete szebeni posztót*. Ha lehetne 18 forintnál fejebb nem kellene venni, mindazáltal, ha nem lehet úgy, az mint lehet, úgy kell venni. Talám az bort Kegyelmed igen hitelben hadgja, mert azt mondja Récsei uram, Kegyelmednél nincs pénz. Kegyelmed szedgye fel az bor árát s fizesse meg az posztó árát.”

„Görgény, 11. Januarii. Anno 1691.“

„Árva Vér Judit.“

(Eredetije a gr. Teleki-levéltárban, Teleki Sándor-féle osztály, missilisek.)

26.

Nagyenyed, 1691 januárus 13.

Dési Márton nagyenyedi ref. pap és tanár Vér Juditnak.

Panaszolkodik erőtelenségéről, „de tudván kötelességemet a nagy emlékezetű úrhoz, mind közönségesen társaságunkhoz való gazdag jótéteményeiért, mind személyesen hozzám, méltatlan voltomhoz képest nagy jóakarataért: szomorú alkalmatossággal ugyan, de Istennek szent és bölcs ítéletéből bizonyoságot tenni és utolsó tisztességére megmutatni, amire Isten segél, kész vagyok. Csak az Isten annyira való pihenést édes hazánkban engedgyen és nekem erőt szolgáltatasson. A temetésnek idejéről tudósítson, Asszonyom, kegyelmed bennünket, mert az orator kiváltképpen megkívánja.“

Köszöni a „búzabeli“ jóakaratot.

(Gr. Teleki-levéltár: miss. oszt. 21. sz.)

27.

Nagyenyed, 1691 januárus 13.

Kolozsvári István Vér Juditnak.

„Ami nézi az én részemről az orálást, noha sok erőtlenséggel vagyok, mindazonáltal, ha időm elégséges leszen, készítek egy deák oratiót, amint kegyelmed is írja, és tehetségem szerént igyekezem tisztességet tenni annak idejére. Kegyelmedet, asszonyom, kérem igen bizodalmasan, adgja értésünkre, miholt a temetésnek bizonyos napot teszen kegyelmeitek.“

(Gr. Teleki-levéltár: miss. oszt. 21. sz. Kiadva az Erd. Ország. Emlékek XX. kötete 450. lapján.)

28.

Amsterdam, 1691 januárus 16.

M.-Bándi P. Sámuel *condoleáló levele* Vér Judithhoz.

(Gr. Teleki-levéltár: miss. oszt. 226. sz. a.)

29.

Küküllővár, 1691 januárus 20.

Nánási Mihály¹ Vér Juditnak.

A Vér Juditnak januárus 2-ről, Görgényben kelt levelét januárus 20-án vette. „Amaz emlékezetes, siralmas 90-dik esztendő valóban emlékezetessé tevő az mi édes jó urunknak véletlen halála, az kit bizony nem sirathatunk annyit, hogy több siralomra s gyászra méltó nem volna. Én az méltóságos úrnak hétfűn esett szomorú halálát kedden dél tájban hallottam.“ stb. (condoleál; majd alább:) „Azért kegyelmed parancsolatja szerint praedikállok boldogult, édes jó uram felett szomorú szívvel, de örömmel s az gyászt is bizony felveszem, csak legyen s küldje kegyelmed hozzám, jó, és napját nagy, jó emlékezetű méltóságos uram eltételének adja kegyelmed tudomra, ha ezen fennforgó sok koborlók között elmehetek, de itt csak egy szomszéd falúig is megfosztják, ölik, vágják az embert; most ugyan, még az tél vagyon, csendesebb lehetne édes urunk temetése.“

(Gr. Teleki-levéltár: miss. oszt. 19. sz.)

30.

Kivonat Vér Judit 1691 januárus 21-én Gernyeszegen Miskolczi (!) számára írt instructiojából.

„Fejérvárra, Küküllővárra egy vég fekete posztót kell küldeni; mindeniknek egy-egy tábla fekete bárány bűr bérlést.

Tizenhét vég fekete posztót kell venni.
Két gerezna fekete bárány bűr bérlést.
Öt vég fekete bagaziát.“

(Gr. Teleki-levéltár, gazdasági osztály.)

31.

Szeben, 1691 januárus 26.

Kivonat Benedeki Istvánnak Vér Judithhoz szóló leveléből.

„Kegyelmed parancsolatit, asszonyom, alázatosan értvén, im, 18 vég fekete posztót ezen alkalmatossággal küldöttem. Előbb, asszonyom, nem küldhettem, mivel készen annyira való nem volt. Ezeknek is végit húsz forintnál alább meg nem vehettem. Látván, asszonyom, az útnak mód nélkül való alkalmatlan voltát s gondolván későre és nagy bajjal érkeznek oda véle ha ökörszánon küldem: ehhez képest lévén itt egy marosszéki, ernyei Bögözi János nevű ember lószánnal, alkuttam meg véle öt forintban Gernyeszegig, melyet meg is adtam neki.“

Ugyanő Szebenből januárus 29-én válaszol Telekiné másik levelére. Kiderül ebből, hogy Telekiné a posztóért egy Miskóczi nevű emberét Szebenbe küldötte, de a posztót Benedeki István már ennek beérkezése előtt elküldte s az ernyei lószékér nem találkozott Miskóczival. (Valószínűleg más úton vitte.)

A levél többi része más tárgyra tartozik.

(Mindkét levél a gr. Teleki-levéltárban, missilis oszt. 226. sz. alatt.)

¹ A Teleki Mihály alumnusa volt.

32.

*Szeben, 1691 januárus 29.**Kornis Kata Vér Juditnak.*

Vigasztalja. El is jőne, ha oly messze nem volnának egymástól.

(Gr. Teleki-levéltár, missilis oszt. 39. sz. a.)

33.

*Kolozsvár, 1691 januárus 31.**Balku Pál Vér Juditnak.*

„Veres bagaziát négy végnél többet itt nem találni, de Szebenben elég vagyon, oda kell kegyelmednek küldeni.“

„Úgy értém, asszonyom, a gyűlés a héten elbomlik; örömet érteném üdvözült édes uram temetését, hogy az magam menetélt is ahozképest alkalmaztatnám idején.“ (stb; gazdasági dolgok.)

(Gr. Teleki-levéltár, missilis oszt. 202 -203. sz.)

34.

*Kolozsvár, 1691. februárus 1.**Bessenye Mihály Vér Juditnak.*

Ő nem feledkezett a néhai uráról, Teleki Mihályról. „Az Szentháromság Isten felejtse el engem, ha felejtettem.“ Megmarad szolgálatában stb.

(Gr. Teleki-levéltár, missilis oszt. 39. sz. a.)

35.

*Gernyeszeg, 1691 februárus 3.**Léczfalvi Bálint alumnus Vér Judithoz.*

Mentegető levél. Ő nem akar az úr temetése elől megszökni. Oda megy, a hová asszonya parancsolja.

(Gr. Teleki-levéltár, missilis oszt. 39. sz. a.)

36.

*Kolozsvár, 1691 februárus 4.**Balku Pál Vér Juditnak.*

Nem kapott választ, hogy a Teleki Mihály temetése mikor lesz? Várja a Vér Judit parancsolatát, hogy idején lehessen szolgálatára. Tudatja egyéb gazdasági dolgokról is.

(Gr. Teleki-levéltár, missilis oszt. 202—203.)

37.

*Szeben, 1691 februárus 6.**Vay Mihály Vér Judithoz.*

Mindenki feltátozza száját az úr (Teleki Mihály) ellen, de a generális úgy jár, mintha az úr most is élne.

(Gr. Teleki-levéltár, missilis oszt. 226. sz. a.)

38.

*Fogaras, 1691 februárus 7.
Vajda Péter Vér Juditnak.*

Virginással beszélt, ki a temetésre lemegy és akkor beszél Vér Judittal.
(Gr. Teleki-levéltár, missilis oszt. 39. sz. a.)

39.

Gernyeszeg, 1691 februárus 13.

Keresztury János és Balku Pál levele Teleki Mihály özvegyének, Vér Juditnak, a Teleki Mihály temetése ügyében.

Mint bizodalmas jó asszonyunknak, ajánljuk Kegyelmednek köteles szolgálatunkat. Isten kegyelmedet jó egészséges hosszú étlettel álgya meg, kívánjuk.

Mi, asszonyom, az estve ide érkező, kétfelé tekintettünk; azon vagyunk, az mi fogyatkozásokat és szükséges dolgokat látunk, orvosoljuk. Elsőben is az mely boltban az szegény üdvözült ur testét hozzuk, azon veres bótának szélességét és hosszasságát megmértük, kinek mértékét megküldöttük, az koporsó alá való posztónak ezen megczédelázott mértékre kelletik lenni. Az bótót, ha ugy akarja asszonyom, Kegyelmed, hogy egészen felítül fogva aáig bévonjuk, különben nem lehet, ha nem szabónak kell lejőni s az posztót is aláhozni, hogy az szabása lehessen tisztességesen s takarékoson és ha penig az bótót egészen be nem kell vonni, hanem csak addig az mig szőnyeggel be volt vonva, kinek fogásai vadnak, ugy is különben nem lehet, hanem ugyancsak alá kell az posztót hozni, két szabónak jőnni. Az posztó, mely az koporsó alatt lészen, az nagy palotában is szintén jó lészen mind szélességére s mind hosszára, mivel megmértük s egyarányu mértékben vadnak.

A templom előtt való szint, asszonyom, ha ugy tetszik Kegyelmednek, mi megcsináltatjuk, csak ácsok jőjenek, mivel az itt való faragó embereknek dolgok vagyon. Egyébaránt az templomot megjártuk, de az mint intézhettük, az embereknek az elei beférnének, az kórusban ismét az deákok, mindazáltal hogy jobban essék, csak siessenek lejőni az ácsok, hozzá fogatunk. Az ur, *Kemén* János uram ő nagysága is ácsait külgye alá, felesen lévén, végezhezzék el hamarébb. Az színnek penig az templomnak csepegéséttől fogva a czinterem ajtajátul az szélessége őt ő; Kegyelmednek már mint tetszik, különben nem bővithetjük, hanem ha az czinterem kerítését kivetjük; az hosszasságát penig az színnek annyira hagyhatjuk, amint akarjuk. Kegyelmed, asszonyom, tudósítson szélessége s hosszassága mennyi legyen.

Az fazakakat, asszonyom, megláttuk. Elegendő leszen erre az szükségre; mind öreg s mind apró vagyon. Ó-szalonna, asszonyom, vagyon harmadfél, uj szalonna kettő, disznó aprólék semmi nincsen. Kegyelmed, asszonyom, az mostani szükséghez képest külgyön mind ő s mind uj szalonát, orját és az mi kívántatik.

Két hordó káposztát vittek, asszonyom, az eczetes házban. Az temetésre jó lészen s megérik, nem kell busolni rajta.

A veres hagymáru idején kell provideálni, mivel itt nem lészen; ha *Kemén* Jánosné asszonyom ő nagysága küld, legyen annyi, maraggyon is.

Itt, asszonyom, búzábul meg nem fogyatkozunk, elegendendő legyen. Praemenda és uraimlíst már jól vagyon s most is örlik. Fejérnek való buza is vagyon készen husz köből; még azt ugyan nem örölték, de ahoz is hozzá fogatunk s öröltetjük.

Borju, asszonyom, négy vagyon, de nem igen jók, addig ugyan javulnak, másutt is kell tudakozni.

Boreczet, asszonyom, nyolcz veder vagyon. Ugyan jó erős almaeczet is vagyon, ugyan jó erős, elegendendő. Nem árt, ha küld Kegyelmed, maga asztalára is két el benne. Tovább is, asszonyom, Kegyelmed parancsolatját várjuk s ahoz alkalmaztatni el nem mulatjuk. Kévánjuk Isten asszonyom Kegyelmedet éltesse jó egészségben.

Datum Gernyeszeg, 13. Februarii, 1691.

Kegyelmed alázatos szolgálai,

Keresztuj János, m. p.

Balku Pál, m. p.

P. S. Az üveges, asszonyom, jó reggel jöjjön alá s hozzon üveget; itt való romlásokat csinálja meg.

Kívül: Néhai tekintetes ur, Széki Teleki Mihály uram özvegyének, tekintetes nemzetes Veér Judith asszonnak, nekünk jó asszonyunknak ő kegyelmének.

(Eredetije egy íven, mely egészen a Balku Pál írása, a Széki gróf Teleki-nemzetiség marosvásárhelyi levéltárában: missilis osztály, 202—203. sz. csomagban.)

40.

Gernyeszeg, 1691 februárius 4.

Balku Pál levele Vér Juditnak a Teleki Mihály temetésére tett intézkedésekről.

Alázatos szolgálatomat ajánlom, asszonyom, Kegyelmednek. Isten jó egészséges hosszú étellel áldgja meg Kegyelmedet, kívánom.

Kegyelmed két rendbeli levelét, asszonyom, egyikét *Tamás* mester, a másikját a faragó ember által alázatosan vettem!

Sütő Máthé két ködment, négy abraszt hozott, ott hagyván az ketteit az ködmönnek az ott való szükségre. Az mint mondgya, az *Kemény* János uram ő nagysága sütője vitt volt el egy ködment. Szita semmiféle nem kell, amint *Sütő* Máthé mondgya, hanem két ködmen kívántatik.

Az czipó sütésben még elég napunk vagyon, Isten Kegyelmedet is lehozza; hanem mostan az pénteken estvére való czipót süttettem arra az szükségre. Eleget is süt ez két sütő; még ugyan *Sütő* András el nem érkezett. *Tamás* mester pedig az habarniczát, plataiczát béasztatta.

Asztalos János idejött, már dolgozik. Az másik asztalos is, az mikor szegény üdvözült urat ő kegyelmét lehozzuk, eljöhet; addig lészen talám ott dolga.

Tegnapi levelemben is irtam vala Kegyelmednek, itt harmadfél ó-szalonna vagyon és két uj szalonna vagyon, egyébféle disznóaprólék mellette semmi nincs. Az Kegyelmed tejövetelivel is minden nap kívántatik s az akkori szükségre is. Szükség azért ő és új szalonnát, sódarakat, oldalpecsenyét, orját, keresztcsontot hozatni.

Kegyelmed, asszonyom, ugy parancsolt volt tegnapi levelében, hogy

négy szekér elejében való ökröket küldgyek téslástól. Tartván az üdő változásától, jó reggel innen négy társzekér elejében nyolcz-nyolcz egyegy szekér elejében. Az *Tamás* mester alá való lovát *Bozó* uramtól megküldtettem.

Bozó János uram az estve nyolcz óra tájban érkezett ide az borokkal; bizony dolog, az erős üdőben megjegesettek, noha az hordókon széna volt, a feneke künn volt, mivel az szánakon két-két hordó bor lévén, keresztül kellett tenni, némelyikének az fenekét kezdte kinyomni, noha a bor nem foly ki, hanem ha akkor, mikor megolvadna. Szükség, asszonyom, egy hiteles embernek Beszterczén az borok mellett lenni kádárral, mert ha hozza nem látnak, sok kár leszen benne. Az nyolcz ó-bort lerakattam. Urak italjára való bort 7, praebenda bort 12, ürmösbort 2, kiknek regestrumát Kegyelmednek megküldtettem.

Innen az borokat megindítottam most három óra tájban, *Trombitás* Jakab uram lévén vélek az 11 némettel. Megpróbáltam az káplár elméjét, ha három németet elbocsátott-é, de azt mondotta, egyet sem maga nélkül, azért mind elküldtettem őket s vissza jöve marad az nekik való fizetés. Mostan *Bozó* János uramnál lévő másfél forintot, ki az *Jenej* uram adta tiz forintból maradott, itt *Bozó* uramnak költségére adattam számtartó urammal három forintot; nem szükség Kegyelmednek adatni pénzt. Három hordó ürmös bor lévén, ketteit itt hadtam, hadd légyen oda is egy.

Az krakai szánakat mindgyárt vissza bocsátottam, cipót adatván mind itt s mind az utra nekik. Az serfőző szinte most érkezék Kegyelmed levelével, meghozván a szaladat is.

Tudom, *Kendefi* János uram s az urfiak ő kegyelmek mind az ser felől, mind az szin felől, ki is az czinteremen kívül leszen keresztül, nem uccza hosszában, szélessége hatodfél öl, hosszasága 10 öl, meg tudgya mondani.

Az veres boltot *Récsej* urammal mindenütt megmértem. Az házakban való öltözeteket holnap kikeressék és az miket ide kívántatnak, az szekereket készen lévén, mindgyárt felrakják. Szent Péterre az borjuk felől irtam. Az zsákok kívántatnak minden órában. Olajat üttetek s azon vadnak, ujabban is üssenek. Az üveges már az szerszámát küldgye le a szekeren; maga velünk lejühet, nem sok munkája lesz.

Éltesse és tartsa Isten, asszonyom, Kegyelmedet jó egészségben.

Gernyeszeg, 14. Februarii. Anno 1691.

Kegyelmed alázatos szolgája,

Balku Pál, m. p.

P. S. Krakóból az mely báránybőröket hoztak, *Récsej* uramtul elküldtettem. Két korszó mustárt is hoztak, melyeket itt hadtam.

Kívül: Néhai méltóságos ur, tekintetes, nemzetes Teleki Mihály uram özvegyének, tekintetes, nemzetes Vér Judith asszonynak, jó asszonyomnak ő kegyelmének alázatosan adassék.

A czimzés felett, Balku Pál irásával:

A fatálak felől *Kereszturi* urammal beszélék, talám szerezhet.

Fogoly- és császármadárért jó volna Gyergyóban küldeni, talám szerezhetnének.

(Eredetije egy iven, mely a jelzett utóíraton és aláíráson kívül egészen idegen kéz írása, a Széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában: missilis osztály, 202—203. sz. csomagban.)

41.

Gernyeszeg, 1691 februárus 19.

Kereszturi János rendelete Orbán János és Murza Bálint uzdiszentpéteri gondviselőnek és számtartónak a Teleki Mihály temetésére szállítandó élelmiczikkék iránt.

Szolgálok kegyelmeteknek!

A halat kegyelmetek írása szerint meghozták. Kérem kegyelmeteket, továbbra is, a halászon legyen rajta és amit fogotthat, külgye mingyárást.

Borjut, báránt kegyelmetek mingyárást indíttassa, úgy hogy szeredán reggel vagy déltájban itt legyenek és hozzák vagy hajtsák úgy őket, hogy meg ne hitvánkoznának. Bornyu legyen legalább négy; ha az asszony marhái közöl kitelik, onnat kell hajtani. Ha penig onnat ki nem telnék, a jószág közöl úgy kell elvenni. Báránt is legalább ötöt vagy hatot jókat hozzanak; azokkal is szeredán idején korán itt legyenek. Kérem Istenért kegyelmeteket, fogyatkozás ezekben ne legyen, mert sokért fel nem vennők, ha gyalázatot vallanánk miatta, mivel ehez képest másutt nem is ke-restettünk. Ezzel ajánlom Istennek kegyelmeteket.

Gernyeszeg, 19. Februarii. Anno 1691.

Kegyelmetek jóakarója,
Kereszturj János, m. p.

Kívül, ugyanazon írással: Orbán János és Murza Bálint szentpéteri gondviselő és számtartó jóakaró uraiméknak adassék.

(Eredetije, a Széki gróf Teleki-nemzetség levéltárában: gróf Teleki Sándor osztálya, 4949. sz. a.)

42.

(1690—1691.)

Teleki Mihály temetésére tett kiadások jegyzéke.

(Gazdasági számadásokból való kivonatos másolatok.)

„Vásárlásokról való regestum.“

„Murgán Demeter uramtul.“

„1691. 12. Januarii. Szebeni sokadalombul Récsei¹ által lobogónak három sing veres tafotát, melynek ára fl. 6.—“

„Miklós Demeter uramtul.“

„1691. 12. Januarii. Szebeni sokadalombul Récsei által az *hintó borítására* 20 sing fekete köz perpetát, fl. 16.—“

„Policsán Szávátul.“

„1691. 12. Januarii. Récsey ur az *ur temetésére* veres bárson 24 singet közönségest, singit tartotta 5 forinton, teszen fl. 120.—“

„Item 3 vég vékony veres bagasiát a *koporsóra*, végit öt forinton tartotta, teszen fl. 12.—“

„Bánogli Andrástul.“

„1690-ben 28. Augusti. Az *ur temetésére* egy vég veres tafotát, ára, 34 sing fl. 68.—“

„Sidoktul.“

¹ Récsey István görgényi tisztartó.

„1690. 26. Augusti. Beszterczei sokadalombul hozott valamelyik görögötül Récsey egy vég veres tafotát az szegény *urunk temetésére*, melyből lobogót csináltak s az musikások trombitáira, sipjaira attak benne.“

(Eredetije [melynek külsején a Vér Judit nevében tett egykorú feljegyzéssel ez áll: „1691. 16. May. Görögökkel végképpen való számvetés, mely szerint fizettem meg nekik az benn való jedzések s pecsétes regestumok szerint.“] a Széki gróf Teleki-nemzetség levéltárában: Új rendezés, 3588. sz. a.)

43.

*Uzdiszentpéter, 1690.**Teleki Mihály temetésére vonatkozó számadási kivonatok.*

„Diarium seu regestrum annuale de erogationibus quorundam bonorum clavigerorum extradatorum ad curiam Uzdi Szentpéter pertinentium a die 28 mensis Aprilis anno 1690 usque ad 27 ejusdem anni 1691 factum et conscriptum per me rationistam curiae praedictae Valentinum Murza de Nagyenyed.“

1690.

„A die 27. Augusti usque ad diem 2-dum Septembris. 30. Augusti. Széki nevű étekfogó vivén Kolosvárról négy vég fekete posztót, die 1, lib. 12, bor 1.

Die 31. vacsorán, 1. 7-bris ebéden Komáromi János úr ő kgle itt lévén diebus 1^{1/2}, lib. 41, bor 6.“

1691.

„14. Februarii, nro 10 kolosvári deák az úr temetésére menvén Gernyeszgre diebus 1. lib. 20, bor 5.

19. Szentpáli 6 szekereseknek, kik az deákokat vitték, diebus 1, lib. 18.“

„A die 20 Februarii usque ad diem 26 ejusdem. Die 21. Horváth uram az úr inassa menvén az úr temetésére diebus 1, lib. 5, abrak mens. 2.“

(Mindkét számadás eredetije a gróf Teleki-levéltárban, Teleki Sándor-féle osztály, oklevelek.)

44.

Gernyeszeg, 1691 februárius 21.

Jegyzék a Teleki Mihály temetése alkalmával kiadott asztali edényekről, gyertyáról és cipőről.

Tányérok

Bejáróknak	---	nro 20
Étekfogóknak	---	" 18
Ferenczi uram papok számára	---	" 6
Asszonyok asztalára	---	" 40
Leányoknak	---	" 10
---	diákoknak	" 30

Fa tálok

Étekfogóknak	---	nro 12
Kantorinasoknak	---	" 3
Praefectus uramnak	---	" 3
Ferenczi uram papok számára	---	" 6
Musikásoknak	---	" 3

Gyertya

-----	nro	12
Lovasz Peter	"	2
Ferenczi uram, papok sz(ámára)	"	3
Kapuban	"	1
Bélcsinálóknak	"	1
Perneszi uram szolgájának	"	1
Kendefi uram 1. szolgájának	"	1
János	"	4
Alvinczi uramnak az pencziben	"	6
Fejdelem konyhájára	"	19
Praefectus uram számára	"	
Miskoczi uram által	"	1
Szitálók számára	"	3
Az asszony ő kegyelme konyhájának	"	12
21 Februarii. Fejér czipóra	"	
Mezei hadak tiszt ur(ainak)	"	5

Pataki uram fiainak	"	3
Az asszonyom sáfárja	"	10
Tálmosó	"	
Urunk sátora	"	5
Ferenczi uram papok számára	"	5
Bejáróknak, inasoknak	"	18
Brassai uraméknak	"	2
Bánfy Pál uramnak	"	1
Racz Ferencz uramnak	"	2
3 öreg asszony Dersi által	"	4
Assz(ony)om szolgájeknek	"	2
Tiszt uraémék házában	"	2
Szabó Mihály uram vitt uraémék számára	"	12
Ilona asszonynak	"	1
Tallj uram vitt poharnok és inodok ¹ számára	"	7
Kereszturi és Balko uramék asztalára	"	6
Uram cipó	"	
Bejáróknak	nro	15
Biro Piszta asztalára	"	10
Sipos Mihály	"	2
Kendefi János 1 szolgájának	"	1
Urfijak asztalára	"	4
Urunk ön(agysá)ga hoppmesterének	"	2
Kantor Olljvesi uramnak	"	1
Fejér cseléd(ek)nek Horváth Jakab által	"	14
Karkai uramnak	"	1
Tisztek házában	"	2
Szabo Mihály uram vitt uraimék számára	"	2
Vendég inasoknak Miskoczi uram által	"	10

¹ innya-adók.

Balku uram asztalára	-----	”	3
Pulkreczi uramnak	-----	”	1
Az urunk konyhájára fejér cipót 4, köz cipót 6, uram cipót 4.			

(Gr. Teleki-levéltár. Teleki Sándor osztály.)

45.

Kivonat II. Apafi Mihály naplójából.

„Anno 1691.“

„20. Februarii. Keresdrül indultunk néhai úr, *Teleki* uram ő kegyelme temetésére; az nap mentünk ebédre Zágorba, hálni Ákosfalvára. 21. Ebédre Szent-Györgyre, hálni Gernyeszegre. 22. *Temettük el Teleki uram testét az ott való templomban.* 23. Ebédet öttünk ugyan helyben Gernyeszegen, hálni mentünk Somosdra.“ stb.

(A napló XVIII. század közepéről való másolata az Erdélyi Múzeumban, a hová Incze József adományozta. Az eredeti napló Zilahon, Lugosy Boldizsár könyvtárában volt. Halála után, 1876-ban leánya a zilahi református főiskola könyvtárának adományozta, de az újabb rendezéskor már eltűnt.

Lugosy gr. Bethlen Sámuelné jószágigazgatója volt, egyúttal a gróf Bethlencsalád bizalmas embere. Talán ez az ismeretség juttatta őt az Apafi-diariumához. Apafi ugyanis a Bethlen Gergely leányát, Katát birta nőül. V. ö. Erdélyi Múzeum. 1900 évf. 324—329. II.)

46.

Gernyeszeg, 1691 februáriuus 23.

A brassai követek („*Retsch* János és *Rosnai* János Brassó városának hűtös polgárai és mostan az *boldog emlékezetű úr temetésére expedált követei*“) sajátkezü aláírásaival kelt kötelezvény a fennebbi kelettel, hogy Brassó városa által Teleki Mihálytól kölcsön felvett 20 ezer forint tőkéről és kamatairól kielégítést tesznek.

(Gr. Teleki-levéltár dipl. o. 5604/ss. sz. a.)

47.

Ebesfalva, 1691 május 4.

Pataki István levele Vér Juditnak.

Vigasztalja. Örül, hogy Istenbe vetett bizalommal erősödik.

(Gr. Teleki-levéltár miss. oszt. 226. sz. a.)

48.

Fogaras, 1691 május 14.

Pataki István levele Vér Juditnak.

Őt (Patakit) az úr (T. M.) halála után sokat gyalázták. Szomorúságában is meg tudná Vér Juditot nevetetni.

(Gr. Teleki-levéltár miss. oszt. 226. sz. a.)

49.

*Szeben, 1691 június 21.**Vay Mihály levele Kemény Jánosnak.*

A zernesti harczot említi, hol őt is elfogták. Tagadhatatlan, hogy őt Teleki Mihály a harczon olyan helyre küldte, ahol több magyar nem volt.
(Gr. Teleki-levéltár, miss. oszt. 39. sz. a.)

50.

*1691 június 23.**Vay Mihály levele Kemény Jánosnak.*

Tiltakozik az ellene intézett vádak miatt. Ő hűséggel szolgálta mindvégig „azt a házat“ (a Telekieket).
(Gr. Teleki-levéltár, miss. oszt. 882. sz. a.)

51.

*Besztercze, 1707 februárius 13.**Vér Judit utolsó sajátkezű rendelkezése halála előtti napján.*

Minthogy az én betegségem netalán halált hozhat énnekem, erre nézt az én édes kis *Teleki Mihálkámhoz* akarván az én anyai szeretetemet megmutatni, vagyon énnekem most két darab gyolcsban varrva negyedszáz aranyam énnekem. Százát hagyom *Teleki Mihálkám*nak. Vagyon két jó jámbor szolgálóm, kikkel sok bajos dolgomat folytatám, *Szénás Miklós* és *Fiók István*. Hagyok ezeknek is 20—20 aranyat, vagy husz-husz aranyat, ez kettőnek 40 negyven aranyat, minthogy esztendő alatt fizetéseket mint léválták, nem tudom, hogy ezér is jámbor szolgálátjok megfizetődgyék, emlékezem azért.

Vér Annisnak hagyok 10 aranyat.

Belényesi Katának is 10 aranyat. Ezeket az édes leányim kiadgyák, ha Isten magához vészen.

13 Februarii. Anno 1707.

Árva Vér Judit, m. p.

Az utolsó, vagyis negyedik oldalon az ifj. gróf Teleki Mihály kurucz tábornok irásával:

Az én édes üdvezült asszonyom anyám ő kegyelme ezen papirosra irt rendelése szerint az edgyik gyolcsban varrott aranyokbul kivettem 100 aranyat kis fiam, Mihók számára. Szénási és Fiók uraméknak is az 20—20 aranyat, nemkülönben *Vér Annis* hugomnak tíz, *Belényesi Kata* asszonyomnak tíz aranyakat adtam meg magoknak in summa azon varrott gyolcsban levő aranyokbul 160 aranyakat. Tizenöt maradván meg belőlle, lévén 175 arany azon gyolcsban összevarrva.

Besztercze, 17 Februarii, 1707.

Teleki Mihály, m. p.

(Eredetije kettőbe hajtott félvén, a Széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában: Új rendezés. 3557. sz. a.)

52.

1707. februárius 14.

Teleki Mihályné, Vér Judit halálára és temetkezésére vonatkozó adatok ifj. Teleki Mihály naplójából.

„Decima quarta. Vévén bizonyos tudósítást, hogy b. Thiss Kolosvárrul az praesidiumot tollalta és visszafordult és hogy az hadaink confu-

sióban hozták Kocsárdnál; elindultunk és hálni jöttünk Nyegrefalvára hálni (így!). NB. Az én ritka példájú, nagykegyességű, Istenfélő édes asszonyom anyám hoc die sok imátkozási beszédei, rendelései között hal meg Beszterczén 12—1 óra között. Virattig hozták meg halálát.

Decima 5ta, ebédre Somkerekre, hálni Beszterczére.

Decima 8^{tava}. Tétettem szegény édes asszonyom anyámat koporsóban és egy kis boltban be is tétettem.“ (158—159. l.)

1707, április.

„Nona. Gernyeszegre kérdzem az fejedelemtül s invitálom is az temetésre. Maga képiben küldi el generalis Pekry uramat; maga is eljött volna, ha maga g. Pekri Lőrincz és Vai Ádám urak el nem tanácsolták volna.

Decima. Vasárnap az temetés Gernyeszegen meglészen, holott is az háznál az palotán egy praedicatio; be nem férhetvén az nagy palotán, áthozatom; más praedicatio léssen, oratio az palotán. Olly sok népü, pompás gyülekezet s temetéssel tisztelte meg az Uristen, hogy az testet alig vehették fel az nagy palotán, már az deákok, éneklők s papok az szinben az templom előtt voltanak. Ott is egy praedicatio, egy oratio volt. Öcsém Teleki Pál uram Palkó fiát is akkor temettetvén el velle.

Undecima. Jó reggel, M.-Vásárhelyre visszamentem“ stb.

(A sajátkezű napló eredetije a marosvásárhelyi gróf Teleki-könyvtárban, jelzés nélkül.)

53.

1707 márczius 8. Besztercze.

Way Anna és Kata nyugtája a Besztercze városától Vér Judit temetésére adott marhákról.

Nemes Besztercze városa az üdvezült asszony, néhai fektetes nemzetes Vér Judit asszony ő kegyelme temetési alkalmatosságára adott tíz vágómarhát, kik is mindösze az interesben böcsültetének meg nyolczvanöt forintokban, $\frac{1}{2}$ fl. 85 ezüst pénzben 25 polturában álló forintúl, melyrül ő kegyelmeket quietáljuk.

Besztercze, die 8. Martii, 1707.

Üdösbik *Vay Anna*, m. p.

(P. H.)

Vay Kata, m. p.

(P. H.)

(Eredetije negyedíven a széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában; dipl. oszt. 3291. sz. a.)

54.

Gernyeszeg, 1723 június 22.

Teleki Sándor gróf nejének, Bethleni gróf Bethlen Júliának temetési meghívója, melyben Széki Teleki Mihály temetési helyét is említi.

Méltóságos Gróf Úr! Erdélyországi Gubernator!¹

Jó Uram!

Excellentiádnak s méltóságos házának sok esztendeiglen való s virágzó, szomorúság nélkül való életet kívánok Istentül.

Ez mellett csekélységemet bátorítja Excellentiádnak gratiája, mely szerént alázatos bizodalommal Excellentiádat, jó Uramat merészlem ezen

¹ Kornis Zsigmond gróf erdélyi kormányzó: 1713. jul. 1.—1731. decz. 14.

levelemmel kérnem azon, hogy midőn az mi teremtő, szabados és nagyhatalmú Istenünknek eleve való végezése szerint az én néhai édes feleségemet, gróf *Betlen Júliát* az elfolyt 1722-dik esztendőben 28-dik napján Decembernek, feles esztendőkkel ezelőtt indúlt, erejét fogyató terhes nyavalyái és esztendő alatt való fekvő kínos sinlődései után lelkét az ő igen jó és igen kegyelmes, teremtő örök Istenének, az kítől vette is volt, szokott kegyességgel, úgy teljes bizodalommal az örökkévalóságra való boldog feltámadásnak csajhatatlan reménsége alatt, az megváltó Úr Jésus Christus drága érdemében megadá. Mely Istenben már boldogult néhai feleségemnek lelkétől elosztatott tetemei töllem, elhagyott férjétől már nem kívánván egyebet, hanem hogy az Istentől kihatározott ideig fentírt nyugodalma végett az ő annyának, a földnek, a melyből vétetett volt, érdemlett tisztességtétellel megadassék és abban helyheztessek. Kinek is azért ezen móddal való eltemettetését (ha Istennek ő szent Felségének addig életemet nyújtani teszik) igyekezem *itt Gernyeszegen, néhai idvezült édes atyám uramon elkezdődött temető helyemben a templomban*, az következő Szent Jakab havának, vagy júliusi hónapnak tizenegyedik napján jó reggeli órákon végbenvitetni. Kinek is eltemettetése, hogy a megírt helyen, napon és időben megdíszesittessék, Excellentiádat, nékem jó Uramat, alázatos engedelmisséggel kérem, hogy maga méltóságos személyének és a méltóságos gubernátorné,¹ jó Asszonyomnak praesentiájokkal, minden érdemem felett is, ezen fentírt temetést condecorálni és engemet consolálni méltóztassék; mely gratiáját Excellentiádnak, adgya Isten, hogy életem fottáig Excellentiádnak örvendetesebb állapotban alázatossággal szolgálhassak meg. Ezzel Excellentiádnak személyét s méltóságos úri házát ajánlok Istennek kegyelmes oltalmában, maradván

Excellentiádnak, jó Uramnak,

alázatos engedelmes szolgálója

Datum Gernyeszeg. Anno 1723 die 22. Junii.

(Eredeti fogalmazványa a Széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában: Új rendezés, 3496. sz. a.)

55.

Gernyeszeg, 1733 szeptember 1.

Gróf Teleki Sándor rendelkezései a Nagymihályi Pongrácz Jánosné gróf Teleki Judit temetésére.

(Kivonatos másolat.)

Feleségem eleiben adott és hagyott gazdai rendelésem, elsőben az idvezült néném Nagy Mihályi Jánosné asszonyom meghidegedett tetemeinek minél tisztességesebben való eltakarítása körül végben menni kellett dolgokról, melyről szóval bővebben beszéltem feleségemmel. Másodszor kevés házi és gazdai dolgokról és azok között ezen őszi vettetésemről, gernyeszegi malmaimnak és gátjaimnak megújításokról és forgókká tétetésekről.

¹ Tövisi és Körtvélyfjai *Balintitt Zsuzsa*.

A temetés dolgában.

1. Kováts Mátvás uram, az öcsém Bánfi Sigmond uram feleségemnek írott recens levelének értelme szerént, az jövő hétfűn ide fog érkezni (amidűn is el fognak érkezni Kemény és Bánfi Sigmond öcsém uraimék is) ki kis öcsém uraimék után minden építetés körül, melyek a temetésre kívántatnak, lehet mások felett való elsőbb gazda- a konyhák, sütőházak accomodátiojokban.

Az templomban és a templom oldalai mellett épűlni kelletű szin építetésekben, külső grádics megnyittatásában és egyéb munkálkodásokban és az külső konyha felől való kis híd jó móddal való megujításában és egyéb sövényvel való reggetésekben (igy!) a konyha körül és az híd belső végén a paradics-kertben (igy!) és ugyan a paradics-kertben a bástyára kijáró kapunál, ugy egybekben is ő kegyelme Kováts Mátvás uram, minthogy konyhamester is lészen és az atyafiak ő kegyelmek naturáléira több gondviselő és mivel a temeteskori szükségre kívántató fát is, a külső konyha végihez gyűjteni és szakaszba rakatni parancsoltam, legjobb szállása lészen Kováts Mátvás uramnak a takács-ház; onnan a takács gyermekeit másuvá szállitván a faluban.

2. Kováts Mátvás uramnak az építetésekben elsőbb pallér segítsége lészen Asztalos Biró Péter szolgám, kinél is mindennap és gyakorta meg kell fordulni a feleségem körül, reportumat hozván szűntelen a feleségemnek az építésekről, amikben kell feleségemtől segítséget kérni, azokban feleségem parancsolatját gondviselő birámnak megvinni és azután birámmal minden szükséges dolgokat az építéshez administráltatni és minden építés körül nekie pallérkodni s rendesen folytatni.

3. Fennálló cserfákából készűlt, jó ép fából egy nagy vastag hüvelykes tenyérnyi, megbárdolt sima deszkából ő nekie kell készíteni és a legjobb faragókkal készítettetni ormóson, koporsó formájára és erős kolcsolással, erős szegzésekkel is a sirban bétejedő koporsótokat.

Melynek egyik mértéke már nálla is vagyon, az másik mértéke pedig az házamban fel vagyon akasztva.

Ezen toknak kívántató fáknak levágatásokkal az naggyából való kifaragásokkal, hazahozatásokkal és hamari kibárdoltatásokkal nem kell késni, annakutána pedig, ezen toknak készítéséhez hozza kell fogni iziben és meg is kell készíteni idején.

4. A templomban az én kimutattam helyben, *az idvezűlt atyám és anyám Teleki Mihály és Vér Judit koporsójoknak fejeknél*, ha melléjek az idvezűlt nénemasszony koporsója el nem férne, (melyet nem is hiszek) sirt kell ásatni, öcsém uraméknak is tetszvéen ezen javallásom.

Ezen sirásás elfogalván a templom közepit, meg kell a templom közepét őríteni a benne való nagy székektől, melyben az az javallásom, ha tetszik az atyafiaknak, hogy több ember is férjen el a templomban, az templombéli nagy helyt foglaló székek rakattassanak ki a templomból és fekete karos székekkel rakattassék bé a templom, mely székekkel elsőbben próbáltassék meg a templom és az székek is elsőbben regestráltassanak s censeáltassanak, ha elégségesek lésznek-é a székek, mind a nagy palotára, mind a templomban; hogy ha pedig nem itéltetnek kétfelé elégségeseknek a karszékek és a templombéli székek is illendőbbeknek itéltetnek a templomban: in hoc casu, a templomban bemenő derék ajtón belől, bal-

kéz felől való két rend férfiak és asszonyok székeinek csak hátulsóbb részei rakattassanak ki és az elsőbb két rend székek csak annyival taszittassanak hatrébb a templomban, az mennyivel bőv hely készül a templom közepében a koporsónak és az koporsó körül ülni kellett férfi és asszony keserves atyafiaknak székeiknek.

A templomban bėjáró derék ajtón belől jobbkézre az férfiak mostani székei sem állhatnak mind meg, mert legalább az első rend székeknek alája ásatik a sir a praedikáló székkal általellenben és így erre nézve ezen székekben is hátul két rend, vagy legalább egy rend széket ki kell bontani és vinni a templomból. Ezekre nézve, ha az székek ászkainak el kell is fűrészeltetni, annakutánna én-nékem reparáltatnom kell.

Kérdés az is, hogyha az sir megásatik azon helyben az hol én ásatni illendőnek itéltem, az templom boltozatja alá az bémendő főrendek és papság, hogy és hol mennek el a megásott sir miatt. Erre ez az feleletem, hogy a praedikáló szék garádicsa előtt kemény vastag deszkákat kell tenni, melyen által mehessenek, mely illendőbb is, vagy hogy a segrestyeajtón belől levő rekesznek (mely alatt az én idvezült feleségem lekszik) deszka ajtaja megnyitattik az ki és bejárásra, de az én itéletem szerént ezen az ajtón bémenni a templomban, a templom boltozatja alá az főrendeknek és papságnak nem látszik oly igen illendőnek.

A sirásáskor minthogy az templombéli föld gyakrabban televényes és omló szokott lenni, erre nézve, jó móddal meg kell az ásott sirnak színit erősíteni boronafákkal és deszkákkal, amint ennek módját fellelhetni, hogy az körülette való és az által s meg által való járás miatt a sir szája bé ne omoljon, kivált temetés alkalmatosságával a sirban bétett koporsó cserefa tokja földdel teli ne teljék.

A temetés napja előtt, midőn már azelőtt a koporsó cserefatok megmértetik és constálni fog, hogy a koporsó beléje fér, ezen koporsó cserfa tok, a temetés napja előtt egy-két nappal, a sirban behelyeztessék az alatta való sir feneké vizmértékre megegyenesítettvén, a koporsótoknak fedele is a sirban bététetődven.

Az karban feljáró régi grádicsok, ha most helyben vagyon a templomban az a templomból kitétetődjék, hogy azzal is hátul a templom bővüljön.

A templom oldalában, az derék bėjáró ajtó felől, fél fedélre, ugyanint deszkafedélre szint kell csinálni és az alá czövekekre szál deszkákból székeket, mely jobb az bakkszékeknél, melyekre a praedicatio hallására gyűlő populé ülhessen.

Nemkülömben a templom alá véginél, a templom eszterhéjától fogva, félfedélre deszkaszint kell csináltatni, és az alá is székeket száldeszkákból czövekre ugyanezen szin alatt az karban feljáró gradicsot keményen kell renováltatni, melyen az éneklő déákok kívülről az karban felmehessenek, az éneklő pulpitust is az kar közepiben idején fel kell helyhezteni.

Item. " stb. stb.

(Eredetije a széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában: Uj rendezés, 2277. sz. a.)

Közli: Ifj. Biás István.